

# Jordbitten



Länsstyrelsen  
Västra Götaland

Aktuell information från landsbygdsavdelningen Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Nr 1 /2022

**Tema**

*Unga företagare  
på landsbygden*

# Unga på landsbygden vågar ta klivet



VI GÅR MOT ljusare tider igen. Efter en mörkare period känns det att dagarna börjar bli längre. Förhoppningsvis går vi snart mot ljusare tider även när det gäller pandemin, som tyvärr fortfarande håller ett hårt grepp och världen, landet och länet.

Ljusare tider och februari innebär också att det börjar bli dags för årets ansökan om jordbrukarstöd. SAM Internet öppnar den 9 februari och sista ansökningsdag är den 13 april. Vi är nu framme i andra och sista året av övergångsperioden inför nästa landsbygdsprogram. I det här numret får du information om vad som är viktigt att tänka på, men också om var du hittar mer information. Det är alltid viktigt att ha full koll på villkoren för stöden, så både ni och vi slipper upptäcka delar som saknas i efterhand. Har du frågor om din ansökan är ett tips att höra av dig tidigt i ansökansperioden. Då är kön kortare och våra chanser att hjälpa dig i lugn och ro större.

Förutom information om stöden har det här numret temat *Unga företagare på landsbygden*. Du kan läsa om flera exempel på unga, driftiga företagare som vågat ta klivet från idé till företag. Läs om projektet Ekodahlör som upptäckte en brist på marknaden och om några år kommer kunna förse oss med ekologiska knölar. Du kan också få inspiration från paret som började med att tillverka och sälja ost från sin foodtruck. Idag serverar de napolitanska pizzor på Vedens Lustgård mellan Skara och Götene.

Som unga företagare finns det flera möjligheter att få stöd på olika sätt. På Länsstyrelsen finns både ekonomiskt stöd och rådgivning att få om du är ung och funderar på en idé du vill omsätta i verklighet. Startstöd är en möjlighet till kickstart för dig som ska ta över eller starta ett nytt företag inom de gröna näringarna. Läs om fyra unga företagare som använt startstödet på olika sätt i olika typer av företag.

Som alltid kan du även i det här numret läsa om annat som är aktuellt kopplat till årstiden, nya regelverk eller nya satsningar för att utveckla ett hållbart företagande. Som vanligt ser vi fram emot vårens kurser och aktiviteter. Utifrån smittläget och pandemin gör vi hela tiden en bedömning av vad vi kan genomföra och hur vi kan minimera smittorisken. De senaste åren har vi lärt oss att lägga om en hel del aktiviteter och istället genomföra dem digitalt. Detta kommer vi fortsätta med när möjlighet finns. ●

**Ingrid Gulbrand**

avdelningschef

## Jordbitens redaktion



Agneta Olsson  
010-224 52 97



Nina Goos  
010-224 52 48



Erika Kvarnlöf  
010-224 53 17

## Informationsskrift från Länsstyrelsen i Västra Götalands län

### Utgivare

Länsstyrelsen i Västra Götalands län  
Landsbygdsavdelningen

### Postadress

403 40 Göteborg

### Ansvarig utgivare

Ingrid Gulbrand

### Tryck

Taberg Media Group, Taberg, 2022

### Papper

Arctic Volume White 100g inlaga,  
130 g omslag



### Utgivningsplan 2022

Nr 1 – 17 februari

Nr 2 – 5 maj

Nr 3 – 15 september

Nr 4 – 1 december

*Manusstopp fem veckor före utgivning*

Du får den här tidningen eftersom du antingen sökt EU-stöd eller för att du har anmält intresse för att få aktuell information från landsbygdsavdelningen på Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Vill du prenumerera på Jordbiten, avsluta din prenumeration, ändra till digital prenumeration eller meddela adressändring? Skicka e-post till [jordbiten.vastragotland@lansstyrelsen.se](mailto:jordbiten.vastragotland@lansstyrelsen.se) eller ring någon i redaktionen, så ordnar vi det. Länsstyrelsen skyddar dina personuppgifter. Mer information på [www.lansstyrelsen.se/dataskydd](http://www.lansstyrelsen.se/dataskydd)

Omslagsfoto: Ida Edgren

Foton till artiklarna är tagna av författarna om inget annat anges.



Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden



3041 0271

# Kontrollsäsongen har startat

**Under årets första månader kommer vårt fokus vara djurmärkningskontroller. Framåt våren börjar vi också med areal- och tvärvillkorskontroller. Efter vårt besök får du alltid ett brev som beskriver vad vi noterat vid kontrollen.**

När du läser det här har vi redan besökt några av er. Om du har frågor om kontrollen så kontakta gärna kontrollanten. Du hittar kontaktuppgifterna i det brev du får efter kontrollen.

## Vi får inte alltid föranmäla

Det finns regler som styr föranmälan av kontroll som Länsstyrelsen måste följa. Reglerna beskriver hur lång tid det får gå mellan en föranmälan av kontrollen till att kontrollanten påbörjar på plats. Reglerna är olika beroende på vilken kontroll som vi ska göra. Till exempel ska vi i normalfallet påbörja en djurmärkningskontroll inom 48 timmar från att vi ringt dig och föranmält. Vissa kontroller får vi dock inte föranmäla, utan då behöver vi komma oanmälda.

## Kontrollera märkningen redan nu

En djurmärkningskontroll omfattar märkning, rapportering och jour-

nalföring av nötkreatur, får, getter och gris. En vanlig avvikelse som vi noterar är att djuren inte är korrekt märkta. Det kan till exempel vara att djur tappat ett av sina märken. Se över märkningen på dina djur kontinuerligt och beställ ersättningsbrickor vid behov. Är du osäker på vilka regler som gäller för dina djur kan du läsa vad som gäller på Jordbruksverkets webbplats.

Har du slutat med djurproduktion eller kanske ändrat inriktning på din verksamhet? Det händer varje år att gårdar blir uttagna för kontroll där kontrollanten konstaterar att det inte funnits djur på flera år. På Jordbruksverkets webbplats framgår hur du kompletterar eller avregistrerar en anläggning.

## Läs villkoren innan du gör ansökan

Vi noterar tyvärr fortfarande många avvikelser när vi kontrollerar ersättningarna för djurvelfärd. Vid flera tillfällen saknas majoriteten av dokumentationen som du behöver för att få ersättningarna. När vi kontrollerar ersättningen *Utökad klövhälsovård för mjölkkor* ser vi att det ofta saknas en klövhälsoplan. Denna ska göras redan vid första verkningstillfället av dina mjölk-

kor. När vi kontrollerar ersättningen *Extra djuromsorg för får* är vanliga anmärkningar att det saknas foderstater, foderinventering samt mottagningsrutiner. Därför är det viktigt att du noga läser igenom villkoren för ersättningarna innan du gör din ansökan.



Henrik Larsson  
Enheten för jordbrukarstöd

## Checklista inför ansökan

- Är dina djur korrekt märkta?
- Stämmer uppgifterna på din anläggning i Jordbruksverkets register?
- Har du noga läst igenom villkoren för ersättningarna?

▼ Här är de flesta av oss kontrollanter som jobbat under säsongen 2021. Foto: Joanna Gren



# Dags att söka jordbrukarstöd

**Ska du söka jordbrukarstöd så börjar det bli dags. SAM Internet öppnade den 9 februari och sista ansökningsdag är den 13 april.**

När du gör din ansökan om jordbrukarstöd är det viktigt att du läser informationen från Jordbruksverket. På deras webbplats finns stödregler, instruktioner om SAM Internet och mycket annat som du behöver veta när du söker stöd.

## Förlänga åtaganden

Vi är nu framme i andra och sista året av övergångsperioden inför nästa programperiod för landsbygdsprogrammet. Har du ett åtagande som du vill och kan förlänga 2022 så ska du i SAM Internet få en fråga om detta. Mer information om vilka ersättningar som går att förnya, förlänga eller utöka 2022 finns på Jordbruksverkets webbplats, men även i vår artikel om Överlåtelse av åtagande på sidan 6.

## Nyheter i SAM Internet

Nytt för i år är att du själv ska lägga till kartblad direkt i din ansökan. Den nya applikationen kommer att finnas under fliken *Karta och Skiften*. Du kan läsa mer om hur du ska göra via hjälpfunktionen inne i SAM Internet.

I SAM Internet finns möjlighet att bifoga bilagor i din ansökan. Kom ihåg att vissa dokument och blanketter måste skickas in via post och då gäller vår nya postadress, se sidan 5.

## Har du frågor?

Behöver du hjälp med din ansökan när du Länsstyrelsen och Jordbruksverket via 0771-67 00 00. Ringer du i början av ansökningsperioden brukar det vara mycket mindre kö.

## Att tänka på inför din ansökan

Här kan du läsa om vad som är bra att tänka på inför ansökan om olika stöd och ersättningar.

## Betesmarker och slätterängar

Det går inte att söka nya komplement eller utöka befintliga komplement 2022. Tar du över någon annans ansökan där komplement redan är fastställt går det att söka utbetalning för komplementen.

Har du konstaterad igenväxning på din betesmark? Kom ihåg att meddela Länsstyrelsen när du tagit bort den. Meddelar du inte att igenväxningen är borttagen kommer du få avdrag även i fortsättningen.

## Ekologisk produktion och omställning till ekologisk produktion

Från den 1 januari 2022 är det många förändringar i regelverket. Förändringarna gäller bland annat dispens för utsäde, avhorning och avelsdjur. Läs om alla förändringar på Jordbruksverkets webbplats och i artiklarna på sidorna 20-22.

Om du är helt ny som ekologisk producent måste du från och med 2022 anmäla din produktion till



Jordbruksverket. Mer information om anmälningstjänsten finns på Jordbruksverkets webbplats.

*Minskat kväveläckage och vallodling*  
För ett åtagande som förlängs gäller samma åtagandeareal. Du behöver därför fortfarande söka utbetalning för minst 80 procent av din åtagandeareal. Söker du under 80 procent blir det avslag på din ansökan om förlängning och på din ansökan om utbetalning.

Du får ansöka om att minska ditt åtagande i samband med förlängningen om du har giltiga skäl. En giltig orsak kan till exempel vara att du har blivit av med ett arrende eller att du säljer delar av din mark.

#### *Våtmarker*

I SAM-ansökan finns möjlighet att ansöka om våtmarksåtagande på betesmarksblock. Tänk på att våtmarken måste vara anlagd och större än 0,25 hektar.

#### *Unga jordbrukare*

Nytt för 2022 är att om du sökt stödet tidigare år och skickat in under-

lag som styrker ägandet i företaget behöver du inte skicka in underlaget igen. Det räcker att ange under övriga upplysningar att ägandeförhållandet är oförändrat, så gäller tidigare inskickat underlag.

Är det första gången du söker stödet ska du skicka in underlag som styrker ägandet i företaget.

#### **Registrera din djuranläggning**

Tänk också på att alla som håller djur ska registrera sin anläggning hos Jordbruksverket. Detta gäller även dig som håller hästar, hobbyhöns eller föder upp och säljer sällskapsdjur. Syftet med de nya reglerna är att få en snabbare och bättre smittspårning.

#### **Kompletera uppgifter om produktionsplats**

Har du en produktionsplats med ett SE-nummer finns dina uppgifter redan i registret, men du kan behöva komplettera med fler uppgifter. E-tjänsten och mer information finns på Jordbruksverkets webbplats och deras kundtjänst svarar på frågor.



Foto: Martin Fransson



Mien de Voeght  
Enheten för jordbrukarstöd

# Så här kontaktar du oss

**Från den 1 januari 2022 ska du skicka in papper som gäller din ansökan om jordbrukarstöd till en ny adress.**

Den nya adressen är:

Länsstyrelsen Västra Götaland  
Jordbrukarstödsenheten  
403 40 Göteborg

#### **Skicka in digitalt**

Vill du skicka in något digitalt när du oss på [vastragotaland@lansstyrelsen.se](mailto:vastragotaland@lansstyrelsen.se). Det är viktigt att du är tydlig med vilket ärende det gäller. Skickar du per e-post måste din e-postadress finnas i kontaktuppgifterna.

#### **Uppdatera dina kontaktuppgifter**

För att vi ska kunna kontakta dig behöver du se till att dina kontaktuppgifter stämmer. Gå till Jordbruksverkets Mina sidor. Där loggar du in med BankID och går till *Kunduppgifter* för att uppdatera.

#### **Rätt person?**

Kom ihåg att handlingar som skickas in ska vara underskrivna av en person som är behörig att göra ansökan. På alla handlingar ska du skriva ditt kundnummer.



Maria Johansson  
Enheten för jordbrukarstöd

# Överlåtelse av åtagande

Här kan du läsa mer om vilka ersättningar som går att förlänga, förnya, överta eller överlåta. I SAM Internet får du en fråga om hur du vill göra.

När miljöåtaganden ska flyttas mellan olika kunder finns det olika sätt att göra det.

- Den nye användaren söker själv på marknaden.
- Skicka in blanketten för övertagande.

När du söker själv kräver det mindre handläggning, vilket ökar chansen att du får dina ersättningar i de tidiga utbetalningarna.

Att en annan kund söker stöd på marknaden, när tidigare sökande slutat söka, hanterar vi genom att avsluta åtagandet hos överlåtaren. Men för de ersättningar som inte går att söka nytt åtagande måste du använda övertagsblanketten, se tabellen nedan.

## När du använder blanketten

Kom ihåg att blanketten måste vara underkriven av båda inblandade när du skickar in den. Du skickar

den till vår nya postadress, se sidan 5. Blanketten måste ha kommit in senast den 15 juni.

Blanketten måste vara korrekt ifylld och till exempel innehålla uppgift om vad som överläts.

## Överlåtelse med nötkreatur

För att få utbetalning för djur i nötkreatur- och kompensationsstöd ska övertagaren ta med anläggningsnumret i sin ansökan. Ersättningen för nötkreatur beräknas från den 1 augusti året före ansökan och avslutas den 31 juli ansökningsåret. Vid en överlåtelse kan Länsstyrelsen inte dela ersättningen för enskilda djur mellan parterna.



Maria Johansson  
Enheten för jordbrukarstöd

## Ersättningar som går att förlänga, förnya, utöka, överta eller överlåta 2022

De ettåriga djurvälståndersättningarna ingår inte i tabellen. Dessa söker du som vanligt för ett år i taget.

Ersättning	Kan förlängas med ett år	Kan söka nytt	Kan utökas	Övertagsblanketten måste ha kommit in senast den 15 juni (om det ingår i ett helt övertag efter 15 juni kan de överlätas)
Betesmarker och slätterängar	Ja	Ja, ettårigt om du inte hade ett åtagande 2021.	Ja	Nej, övertagaren kan söka ettårigt.
Betesmarker och slätterängar – komplement på mark med särskild skötsel	Delvis (ej lövtäkt och bränning)	Nej	Nej	Måste överlätas via blankett. Går inte att söka nytt 2022.
Hotade husdjursraser	Ja	Ja, ettårigt om du inte hade ett åtagande 2021.	Ja	
Minskat kväveläckage	Ja	Ja, ettårigt om du inte hade ett åtagande 2021.	Ja	Nej, övertagaren kan söka ettårigt.
Skyddszoner	Ja	Nej	Nej	Måste överlätas via blankett. Går inte att söka nytt 2022.
Skötsel av våtmarker och dammar	Nej	Ja, femårigt	Ja	Nej, övertagaren kan söka nytt.
Skötsel av våtmarker och dammar ingångna 2000-2009	Nej	Nej	Nej	Måste överlätas via blankett.
Vallodling	Ja	Nej	Nej	Måste överlätas via blankett. Går inte att söka nytt 2022.
Restaurering av betesmarker och slätterängar	Nej	Nej	Nej	Måste överlätas via blankett. Går inte att söka nytt 2022.
Omställning till ekologisk produktion	Nej	Ja, ettårigt om du inte hade ett åtagande 2021.	Ja	Nej, övertagaren kan söka ettårigt.
Ekologisk produktion	Ja	Ja, ettårigt om du inte hade ett åtagande 2021.	Ja	Nej, övertagaren kan söka ettårigt.

# Klimatklivet stöttar elproduktion från biogas

Årets första ansökningsomgång av Klimatklivet är öppen den 10 till den 28 februari. Då kan du som har en biogasanläggning, eller vill bygga en, söka stöd för att producera el från biogasen.

Sedan tidigare har du kunnat få pengar från Klimatklivet för att producera värme från biogas, eller uppgadera den till fordonsgas. Innan jul beslutade regeringen att det framöver kommer vara möjligt att ge Klimatklivet-stöd till biogasanläggningar som även producerar el. Gödselbaserad biogas för elproduktion är en klimatsmart investering som passar särskilt bra för mindre lantbruksföretag.

Åtgärder inom biogas tillhör de åtgärder som ofta har hög klimatnytta och därmed en god chans att få stöd från Klimatklivet. Med klimatnytta menas utsläppsminskning per investerad krona. Funderar du på att söka Klimatklivet kan du få råd av oss på Länsstyrelsen.



På [Naturvårdsverkets webbplats](#) finns också information om vad du ska tänka på vid ansökan.



*Helena Sandmer*  
Miljöskyddsavdelningen

## Nya pengar under våren



Foto: Länsstyrelsen

**Länsstyrelsen jobbar för en fortsatt minskning av jordbrukets utsläpp.**

Dessa två stöd kan hjälpa till i omställningen.

**Investeringsstöd för att minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser och ammoniak**

De klimatpåverkande gaserna kommer från kväveanvändning, idisslars ämnesomsättning och odling av mark som tär på kolförrådet.

Nu finns det nya pengar och utlysning kommer att ske snart. Det betyder att stödet tillfälligt öppnar upp för ansökningar. I budgeten finns cirka 10 miljoner kronor. Läs på Länsstyrelsens webbplats vilken period som stödet går att söka.

**Investeringsstöd till gödselbaserad biogas**

Biogas framställd av gödsel gör dubbel nytta eftersom den inte tillför några växthusgaser till atmosfären, samtidigt som den gör att gödselns läckage av växthusgaser minimeras. Ansökningarna för stödet hanterar vi löpande. Länsstyrelsen avropar pengar från Jordbruksverket. Det innebär att vi söker pengar för varje ärende. I dagsläget finns cirka 22 miljoner kronor kvar att avropa.



*Anna Levinsson Bengtsson*  
Enheten för  
landsbygdsutveckling



Foto: Emilia Jiménez-Bergmark

# Tid för generationsväxling

**Generationsväxling innebär att du överläter ditt företag till någon i kommande generationer. Generationsväxling behöver planeras i god tid och det finns behov att hitta olika modeller för detta.**

Generationsväxling är ett delikat problem. Kanske framför allt känslomässigt för överlåtaren. Det är rimligt att det tar tid. Den som ska ta över gården måste också få tid på sig. Överlåtaren måste känna sig trygg med det kommande livet och övertagaren måste vara lämplig och väl förberedd. Det är viktigt att sätta sig in i ekonomi, redovisning och administration.

## Rimliga krav

Nya företagare ställer andra krav på företaget än tidigare. Först måste du veta vad du vill göra med jordbruket. Vilka förutsättningar är rimliga för att den yngre generationen ska vilja ta över? Kanske är flera ägare, som kan ta del av arbete och ansvar, en del av lösningen? Det gäller att finna möjligheterna och en egen väg till framtidens jordbruk.

## Viktigt att våga

Ju större jordbruksfastighet desto viktigare är det att börja i tid och ha en plan för hur företaget ska utvecklas, så ni får en bra generationsväxling. Tänk innovativt och företagsmässigt och ta tidigt hand om de mjuka delarna, sök kanske extern hjälp. Bilda driftsbolag, tillsätta en styrelse, ja det finns många vägar att gå. Kanske kan en anställd få möjligheten att köpa in sig i ett driftbolag eller arrendera? Det viktigaste i en överlåtelseprocess är att våga. Den äldre generationen måste våga släppa taget, de yngre behöver våga satsa och tänka nytt.

## Tillit, tid och passion

Det som förenar de olika varianterna på ett generationsskifte kan sammanfattas i tre ord: tillit, tid och passion. Tilliten är central. Att successivt ta sig in i en verksamhet, med ömsesidig respekt. Förtroende kräver i sin tur tid. Tid att lära känna varandra, tid att våga släppa taget och tid att kunna ta över med den kunskap som krävs. Passionen behöver knappast förklaras.

Ett starkt svenskt lantbruk behövs för Sverige och en levande landsbygd. Vi behöver komma igång med generationsväxlingen nu.

## Sök direktstöd vid generationsväxling

Du som ska ta över ett jordbruksföretag kan söka stöd till unga jordbrukare. Det är ett stöd till dig som är 40 år eller yngre och som har startat ett jordbruksföretag för första gången. Syftet med stödet är att göra det lättare för unga personer att starta ett jordbruksföretag. År 2021 sökte 813 jordbruksföretag stödet ung jordbrukare.

Du söker stödet i e-tjänsten SAM Internet. Om du ska söka jordbrukarstöd för första gången behöver du kontakta Länsstyrelsen för att få ett kundnummer.



Mer information om stödet och villkor finns på [Jordbruksverkets webbplats](#).



Annika Plate  
Enheten för jordbrukarstöd



# Ekodahlror – knöliga och roliga

**En överväldigande majoritet av våra snittblommor är importerade – och bara en bråkdel är ekologiskt odlade. Men efterfrågan på alternativ växer och det tog kompisarna Emma Svensson och Sofia Warefelt fasta på. Nu har de dragit igång projektet Ekodahlror och fått stöd från Lokalt Ledd Utveckling i Halland.**

Sedan tidigare har de båda odlat grönsaker och snittblommor i mindre skala på Sofias gård och sålt direkt till konsument. Under arbetet blev det tydligt att det är väldigt svårt att få tag i ekologiska blomsterlökar, i synnerhet för att odla dahlia.

– Någonstans läste vi att dahlian är släkt med potatisen och då slog det oss att vi faktiskt skulle kunna använda samma maskiner som vi har vid potatisodling för sättning, kupning och upptagning, berättar Emma.

## Beviljat stöd

Förra årets provodling gick över förväntan. Det resulterade i en fortsatt satsning och en ansökan till Lokalt Ledd Utveckling Halland blev beviljad genom projektet Unga landsbyggare.

– Med pengarna kunde vi köpa in fler dahliaknölar. Nu ska vi odla dem i några år och jobba upp ett bestånd. Målet är att vi ska kunna komma ut på marknaden om tre eller fyra år, säger Sofia Warefelt.

## Prövar sig fram

– Det finns inte så mycket information att hitta om ekologisk odling av den här typen. Vi får pröva oss fram. En stor utmaning är att hålla koll på alla växtsjukdomar. Vi vet att det kan bli ett problem, säger Sofia Warefelt.

Både Emma och Sofia är verkamma inom jordbruket och ser dahliaodlingen som ett komple-

ment till den mer konventionella verksamheten. Tillförsikten är stor och i framtiden hoppas de kunna omvandla projektet till ett företag. Efterfrågan på ekologiskt odlade blommor växer, det gäller inte minst dahliaknölar.

## Unga landsbyggare

– När vi fick in deras ansökan kände vi direkt att det var klockrent. Syftet med Unga landsbyggare och projektstödet är att få unga människor att utveckla sitt entreprenörskap och vara delaktiga i utvecklingen av landsbygden och det är exakt vad Ekodahlror handlar om, säger projektledare Maria Wängsell.

Unga landsbyggare vänder sig till entreprenörer och andra drivna och engagerade personer mellan 18 och 30 år på landsbygden i Halland. I projektet arrangerar de även nätverksträffar, driver en digital kampanj för att synliggöra ungt företagande på landsbygden och i maj är det Landsbyggardagen med gala och prisutdelning. I projektet kan unga få stöd med upp till 25 000 kronor. Men Unga landsbyggare har även ett mer långsiktigt mål, berättar Maria Wängsell.

– Vi vill bidra till en attitydförändring. Vi vill utmana den urbana normen och visa vilka fantastiska möjligheter det finns att utveckla ditt entreprenörskap, även om du bor på landsbygden.



Jakob Hydén  
Katamaran Media

◀ Sofia Warefelt och Emma Svensson satsar på ekologiska dahlor.

Foto: Karin Warefelt



# Kvalitetspizza på schlätta

Under sommaren 2021 har de producerat och serverat en hel mängd napolitanska pizzor hos Vedens Lustgård i Skånings-Åsaka, mitt ute på landsbygden mellan Skara och Götene. Pizzorna tillverkas med så mycket lokala råvaror som möjligt och framförallt med egenproducerad ost.

Det är Sara Runsten som, tillsammans med sin partner Filip Larsson och hans bror Arvid Johansson, driver Vedens Lustgård. Tanken om att starta företag fanns hos både Sara och Filip. Inte helt klart med vad, men att vara företagare var något som de båda brann för. De funderade och tittade på vad som kunde tänkas vara genomförbart. Eftersom Filips pappa driver en mjölkgård, så landade de i idén om att göra ost. En svensk variant på halloumi, det måste gå att göra.

## Hokus Pokus i köket

Det första försöket gjorde de hemma i köket med hjälp av löpe inköpt på apoteket och en förpackning filmjolk som fanns längst in i kylan. Det blev riktigt bra, så de beslutade att köra på den egna stekosten – Hokus Pokus Filliostus.

Det här var 2017 och begreppet foodtruck var inte speciellt känt i Sverige, men Sara och Filip hade med sig erfarenheter från utlandet som de omsatte till sina egna förhållanden. Det blev en husvagn som de byggde om till en foodtruck. Med den åkte paret runt i nästan hela Sverige under några år och sålde Filliostusburgare till besökare och även ost till dem som ville ha med en bit hem. Under tiden hann de även med att bygga sitt eget mejeri, som stod klart 2018. Produktutvecklingen fortsatte och numera finns även en egen variant av mozzarella i produktionen.

## Viktigt nätverkande

När jag pratar med Sara säger hon att det visserligen var väldigt inten-



▲ Filip Larsson med dottern Eden i famnen, Arvid Johansson och Sara Runsten har startat Vedens Lustgård där de säljer vedugnsbakade pizzor. Foto: Vedens Lustgård

siva är med mycket resande, men att de samtidigt träffade många olika människor och knöt viktiga kontakter som de har nytta av i sitt företagande. Nätverkande, ett stort kontaktnät och framförallt inspiration från andra är något som företagare har stor nytta av. När de behöver hjälp i någon form är det bara att fråga runt, det är alltid någon som känner någon som har de kunskaper som efterfrågas.

## Vi startar en pizzeria

När tanken landat om att de ville vara mer på hemmaplan och leva mindre cirkusliv så blev en pizzeria ett naturligt steg. För var passar mozzarellaost bäst om inte på en napolitansk pizza? Att förlägga den till landsbygden strax utanför Skara och dessutom starta igång mitt under en pågående pandemi kan tyckas välmodigt. Det var många funderingar hos paret innan de landade i att det ändå var värt ett försök. De hade tillgång till en tom ladugård. Så efter

en hel del räknande och kalkylerande så bestämde de sig för att öppna Vedens Lustgård.

## Drömmer om mer lokalt

De ville också ha med fler i företaget, Filip frågade sina syskon och brodern Arvid nappade på idén. Så under förra vintern arbetade de för fullt med att bygga om ladan till en restaurang med vedeldad pizzaugn som klarar av att baka många pizzor på en gång. Arvid har tagit på sig rollen som pizzabagare och förkovrat sig i kemin kring en perfekt pizzadeg. Än så länge så gör de degen till stor del på mjöl som de importerar från Italien. Planen är att kunna odla eget spannmål som håller den kvalitet som krävs, men vårt klimat är en utmaning. För att få till rätt glutenhalt i det färdiga mjölet krävs både fler soltimmar och mindre nederbörd än det normalt är hos oss. Drömmen om att kunna tillverka allt på lokala råvaror finns, även om det kan ta tid att nå dit.

### Driva och utveckla företag

Det absolut grundläggande är personernas egen drivkraft, men att ha bra rådgivare omkring sig underlättar. När de startade mejeriet fick de god hjälp av Lokalproducerat i Väst. Där finns rådgivare som kan stötta kring processer i mejeriet, kring hygien och inte minst kring försäljning och affärsutveckling. De har också haft kontakt med Länsstyrelsens rådgivare inom livsmedelshygien. En annan viktig person har varit deras mentor, en mycket erfaren företagsledare som kan både företagande och även specifikt mejeribranschen. Bland annat så bidrog han med kunskap när de skapade affärsplanen för Stekosterian.

### Nyttig process

– Som ung företagare så är det lätt att bara köra på, vi vet ju vad vi vill och det behöver inte stå på något papper, säger Sara. Men att ta sig tiden att bryta ner tänkandet i olika delar och sätta dem på pränt har varit en nyttig process. Det blir ju också något som finns att gå tillbaka till och fundera på om det blev som vi tänkt. Och om det inte blev som planerat så kan det vara en hjälp till att fundera på varför, reflekterar hon.

### Växande företag

Numera så har det blivit två olika verksamheter som finns i två aktie-



▲ På Vedens Lustgård har företagarna byggt om den tomma ladugården till en pizzeria.  
Foto: Vedens Lustgård

bolag, ett för mejeriverksamheten och ett för pizzerian. Det blev ett naturligt steg att bilda ett nytt bolag när Arvid kom med som delägare. Att vara tre personer och driva företag ihop har sina utmaningar, det är tre olika viljor som ska få plats. Det är viktigt att ha det gemensamma målet framför sig och att hålla isär

arbete och det privata. Att alla har sina egna ansvarsområden är en grund för ett bra teamwork.

När jag ställer frågan till Sara om vad de vill skicka med till andra unga som funderar på att starta eget företag så blir det kort:

– KÖR! Våga satsa, har du en idé som du tror på, så våga ta steget. Och glöm inte att ha kul på vägen, svarar Sara inspirerande.



◀ I den vedeldade ugnen kan de baka många pizzor på samma gång.

Foto: Vedens Lustgård

Lena Björkqvist  
Enheten för  
landsbygdsutveckling



# John – en ung entreprenör



▲ John Samuelson i full fart med potatisskörden.  
Foto: Johns Potatis

**Första gången han körde traktor själv var han 8 år, sen har intresset för jordbruk och maskiner bara ökat. I kombination med olika entreprenaduppdrag ser John en framtid som företagare med stor variation och frihet att välja vad han vill göra.**

Utanför Uddevalla bor och verkar John Samuelsson. Han började med potatis för fyra år sedan, mest för att det var roligt med maskiner, odling och att sälja. De första åren sålde han potatisen hemma och i REKO-ringen i Uddevalla. Nu odlar han två till tre hektar och har gått över till att sälja till fyra butiker i Uddevalla och Rotviksbro.

## Flera försäljningsalternativ

John går ett gymnasieprogram på Margeretegårds-skolan och har praktik fyra dagar i veckan, så tiden räcker inte riktigt till. Då är butiksförsäljningen bra.

- Det är ju roligt att sälja, men REKO-ringen tog väldigt mycket tid, säger John.

## Potatisodling som flyttar runt

Potatisen är ekologisk och KRAV-certifierad. För att hålla nere kostnaderna för certifieringen odlar John sin potatis i samarbete med Robert Carlsson, som är ekologisk växtodlare. Det underlättar för växtföljden också, det ska helst gå fyra år mellan potatisodlingen på samma fält när den är ekologisk.

- Det är svårt att odla mer potatis här, vi får hitta de bästafälten med lättare jord, berättar John.

## Prövar olika verksamheter

När ytan för potatisodling är begränsad så gäller det att hitta andra grenar i sitt företagande. John har inte kunnat starta eget företag än, men i väntan på rätt ålder ser han till att skaffa sig erfarenhet av olika verksamheter och maskiner. I vinter har han till exempel kört snöröjning. När det finns tid kör han grävmaskin och prövar gärna olika uppdrag.

## Eget företag är målet

- Det finns ju hur mycket entreprenadjobb som helst, det är bara att välja. Det bästa är variationen och att få styra sin tid själv. Att kombinera olika uppdrag så det funkar för mig. Är det vårbruk eller potatisupptagning kan jag göra det, och sen kan jag göra andra saker när det är färdigt. Det känns som att både matproduktion och snöröjning är viktiga tjänster för att samhället ska fungera. Vad händer om alla lantbruk lägger ner, vem ska ha tid att göra allt sånt då?

Lina Morin

Enheten för landsbygdsutveckling



# Nytänkande på familjegården

**Lundens Gård utanför Trollhättan är ett exempel på en verksamhet som funnits i många generationer. För tre år sedan bytte 26-årige Sven Lunneryd bana från kockyrket och började involvera sig i familjegårdens ekologiska produktion av kulturspannmål och äppelträd.**

På gården förädlar de idag flera olika produkter från kulturspannmål, som säljs under gårdens eget varumärke. De säljer bland annat mjöl, flingor, granola och knäckebröd. Den nyplanterade äppelodlingen ska bidra till att de kan förädla och sälja fler produkter direkt till konsument.

## **Agroforestry blandar friskt**

År 2020 planterades 1 400 äppelträd på spannmålsfälten i rader med 20 meters avstånd som ger plats för odling av kulturspannmålen. Odlingssystemet med så kallad agroforestry blandar flerårig växtlighet med äppelträd och ettåriga grödor med spannmål. Detta bidrar med biologisk mångfald, fler produkter att förädla, högre avkastning och en fin

gårdsbild. Planen med äppelträden är att kunna sälja äpple till mustier, att själv förädla till bland annat cider och vinäger, men även att sälja färska äpplen direkt till kund.

## **Flera försäljningskanaler**

Sven säljer de egenförädlade produkterna på flertalet REKO-ringar.

– Det har varit ett jättebra försäljningssätt för verksamheten och kul att träffa kunder, säger Sven. Jag tycker också det är intressant att träffa och prata med andra mindre producenter.

Som en del av utvecklingen på gården bygger de en gårdsbutik, som öppnar nu i mars. Där ska både egenproducerade och närliggande gårdars produkter säljas.

## **Fler unga behövs i branschen**

– Som ung lantbrukare är det viktigt att inte vara rädd för att tänka annorlunda och att vilja inspireras av andra. Det behövs fler unga lantbrukare för att göra branschen mer attraktiv, säger Sven.

Under de senaste åren när Sven involverat sig i gården har det varit mycket att lära sig, allt ifrån pappersarbete, hur du startar eget varumärke till hur du sköter äppelträd. Som ung företagare tycker han att det är inspirerande med känslan av att kunna göra avtryck.

– Jag ser fler möjligheter till utveckling när jag inte bara är anställd, framhåller han.

## **Framtidsplaner för utveckling**

På Lundens gård är det mycket som händer. Planen är att fortsätta jobba med det som är igång just nu, med utvecklingen av gårdsbutiken och äppelträden.

– Vi vill kunna förädla vidare och utveckla det vi har. Sen kommer det nya idéer med tiden, avslutar Sven.

Karin Andrén

Enheten för  
landsbygdsutveckling



▼ Sven Lunneryd sköter om ett av sina äppelträd som de planterat i rader på spannmålsfälten. Foto: Lundens Gård



# Kickstart med hjälp av startstöd

**Att ta över eller att starta ett nytt företag kan kännas både svårt och som en stor risk. Frida, Jesper, Julia och Gideon är fyra unga företagare som fått 250 000 kronor var för att driva sina verksamheter inom den gröna näringen.**

Åldern på lantbrukare har ökat, idag är 83 procent över 44 år. På tio år har antalet jordbruksföretag minskat med 20 procent. För att försöka vända trenden med en åldrande yrkeskår finns det ett stöd som vänder sig till dig som är under 40 år och som vill starta eller ta över företag inom jordbruk, trädgård eller rennäring. Länsstyrelsen har beviljat totalt 120 startstöd i Västra Götalands län.



## **Julia tog över växtodlingen på gården**

Julia Liedberg har precis tagit över växtodlingen på släktgården i samband med att hennes farbror ville trappa ner. Tillsammans med sin pappa startade hon ett nytt aktiebolag där de driver växtodlingen, men hon har huvudansvaret. Vid 15 års ålder började Julia hjälpa till på gården. Då hade hon inte mycket kontakt med unga personer i branschen. Det förändrades efter att hon studerade till agrotekniker, där hon fick en gemenskap med andra i liknande situation. I framtiden satsar hon på stabil lönsamhet över åren och en uppdaterad maskinpark.

## **Aktiebolag kunde skapas genom startstödet**

I och med att de bildade ett nytt aktiebolag behövde Julia ha pengar att gå in i bolaget med för att få

ut aktier. Hon säger att detta är pengar hon annars hade haft svårare att få fram och att startstödet underlättade detta. Hon tycker inte att startstödet har påverkat planen hon har med bolaget, utan att det bidragit med bättre likviditet.



## **Gideon startade biodling**

Gideon Jungblom började intressera sig för bin i ung ålder när hans pappa startade med bin. Då öppnades hans ögon för att det fanns en möjlighet att tjäna pengar på bin i framtiden. Han började på yrkesutbildning till biodlare och under den startade han upp ett eget företag. Idag bedriver Gideon sitt bolag i sin pappas lokaler och i framtiden hoppas han på att kunna ta över hela gården. I biodlingskretsar är han en av de yngre utövarna och säger att biodling har möjlighet att moderniseras, vilket ger utvecklingspotential. Själva företagandet är något som har varit lättare än vad han trodde. Som det ser ut idag fokuserar Gideon på biodling med honung och han säger att han vill bli riktigt bra på en sak innan han väljer att utveckla företaget mer.

## **Startstödet gav bättre likviditet**

Gideons främsta råd till andra som planerar att söka startstöd är att vara ute i tid. Självt var han sent ute, så startstödet har blivit sparat istället för att användas vid uppstarten. När han startade räknade han inte med något stöd, utan det blev en bonus. Det hade varit en fördel att ha det från början, för att stärka likviditeten.



### Frida föder upp kaniner på villatomten

Frida Jegerås bedriver uppfödning, uthyrning och slakt av köttkaniner. Hon såg möjlighet att jobba hemifrån och få användning av ekonomibygnaden. Kaninuppfödning kräver inte stora arealer. Frida säger att det idag är få som kan försörja sig på uppfödningen på heltid i Sverige, men innan pandemin ökade efterfrågan på köttet, främst till restauranger. I framtiden tror hon att efterfrågan på lokala råvaror ökar och arbetsmöjligheterna blir fler. Frida vill skapa ett hållbart nytänkande företag.

### Ser möjligheter i startstöd

Stödet har gjort att hon kunde finansiera delar av inredningen. Frida tycker inte att stödkraven har påverkat hur hon bedriver verksamheten, utan de krav som finns är något som kommer med företagandet. Hon rekommenderar andra att söka startstöd, men säger att det är viktigt att läsa på om vilka regler och krav som gäller för stödet.



### Jesper började som anställd, nu är han ägare

Jesper Englund fick anställning på en gård som har gårdsbutik, köttproduktion, jord- och skogsbruk efter lantmästarutbildningen. Familjens barn var

inte intresserade av att ta över jordbruksdriften, varpå han fick erbjudandet. Idag driver Jesper köttproduktion och maskinstation med mentorskap av tidigare ägare. I framtiden vill han effektivisera den befintliga produktionen, en del av detta är att titta på tekniska och innovationsinriktade lösningar.

### Startstöd blev till lön

I ett nystartat företag är det mycket utgifter. Genom startstödet kunde Jesper ta ut lön det första året. Han tyckte det var naturligt att söka startstöd i samband med att han tog över och att ta hjälp av en konsult. Han ser det inte som omöjligt att göra ansökan själv, men tyckte att det var värt att lägga lite pengar på det. Det är en fördel att kunna fråga och prata med personer som har sökt startstöd innan, menar han.

Hanna Hagelin

Enheten för landsbygdsutveckling



Monica Ek-Remmerth

Enheten för landsbygdsutveckling



Jonna Kangas

Enheten för landsbygdsutveckling

### Är du intresserad av att söka startstöd?

År 2023 kommer en ny programperiod av EU-stöd och då har du möjlighet att söka startstöd igen. Det är inte bestämt hur det nya programmet kommer att se ut än, men på Jordbruksverkets webbplats kan du läsa mer om hur stödet ser ut idag.

# Driva företag – var ska jag börja?

Funderar du på att starta eller att utveckla ditt företag. Det kan vara svårt att veta hur du ska börja. Portalen [verksamt.se](http://verksamt.se) kan vara en bra start när du vill utveckla din företagsidé.

Där finns samlad information och e-tjänster från mer än 45 olika myndigheter. Webbplatsen drivs av Tillväxtverket, Skatteverket, Bolagsverket och Arbetsförmedlingen. Du hittar aktuell företagsinformation och företagstjänster som kan hjälpa dig vidare. Idén är att göra det enkla för dig.

## Vad vill du göra?

Du har sex rubriker att välja på; *Fundera, Starta, Driva, Utveckla, Avveckla* och *E-tjänster*. Det finns också checklistor att utgå från beroende på vad du är intresserad av samt för vissa branscher. Du skapar en personlig checklista för till exempel starta företag eller hotell, camping och annan logiverksamhet. För varje checklista finns det olika frågor som du svarar på för att få en lista på vad du ska tänka på.

Kika runt på [verksamt.se](http://verksamt.se), delta i webinarier och slipa på din affärsidé och plan. Lycka till!

*Ann-Charlott Hajdu-Rafis*  
Enheten för  
landsbygdsutveckling,



# Betesförmedlingen – sök mark eller betesdjur

På Länsstyrelsens webbplats finns en digital betesförmedling. Söker du mark eller betesdjur hittar du andras intresseanmälningar där. Kanske finns redan det du efterfrågar?

Du kan också anmäla om du söker betesdjur till din mark. Eller om du söker mark till dina betesdjur, så att andra kan se det.

Naturliga ängs- och betesmarker är bland de mest artrika miljöerna i odlingslandskapet. De innehåller foderresurser som betesdjur kan nyttja och det bidrar till att bevara öppna landskap och biologisk mångfald. Länsstyrelsen vill underlätta för djur- och markägare att hitta varandra. Det tjänar både djurhållare, markägare och ett rikt odlingslandskap på.

*Karin Persson*  
Enheten för landsbygdsutveckling



▲ Rätt djur på rätt plats – något att arbeta aktivt för.  
Foto: Lars Johansson



# Vi vill gärna få din åsikt

**Använder du kontanter? Eller använder du bara kort och digitala betaltjänster numera? Behöver du sätta in dagskassa från ditt företag, arbetsplats eller förening? Länsstyrelsen bevakar varje år hur behovet av grundläggande betaltjänster stämmer överens med tillgången i Västra Götalands län.**

I de grundläggande betaltjänsterna ingår att kunna betala räkningar, ta ut kontanter för privatpersoner och att sätta in dagskassa för företag och föreningar. Sedan 2009 har Länsstyrelsen ett uppdrag att bevaka behovet av grundläggande betaltjänster i länet. Varje år skriver vi en rapport, som går till Infrastrukturdepartementet. Dina åsikter är viktiga och bidrar till att öka vår kunskap och kunna göra bra insatser i vårt län.

## Svara på vår enkät

Nu har du möjlighet att bidra med information till vår undersökning. Vi genomför undersökningen för att se behovet av grundläggande betaltjänster i länet. Enkäten riktar sig till dig i din roll som företagare eller som aktiv i en förening, men också till dig som privatperson. Du kan svara på enkäten genom att skanna QR-koden med din mobiltelefon och fylla i enkäten digitalt. Du kan också gå in via länken nedan. Enkäten finns även på papper. Kontakta oss för att få den på posten med svarskuvert. Ditt svar är anonymt.

<https://link.webropol.com/s/betaltjanster-vastragotaland22>



## Från rapporten 2021

I rapporten från förra året skrev vi bland annat om att tillgången till betaltjänster är bra för de allra flesta i vårt län, men att den fortfarande inte är tillfredsställande. Användningen av kontanter fortsätter att minska, inte minst som en effekt av pandemin. Flera företag har slutat ta emot kontanter, medan andra ser det som en självklar kundservice. Möjligheten att få hjälp genom personlig service fortsätter att minska, till exempel när du betalar räkningar eller vill ta ut pengar hos ombud eller bank. Antalet banker som hanterar kontanter minskar. Däremot finns idag fler ställen där du kan sätta in kontanter i en automat.

## Fler blir digitala men klyftan är stor

Det är allt fler personer som använder digitala möjligheter för betaltjänster. Ungefär hälften som svarade på vår enkät 2021 uppger att de ändrat sina betalningsvanor det senaste året. Fler betalar oftare med kort och blippar kortet, det vill säga kontaktlösa betalningar. Många svarar att de handlar mer på nätet än tidigare. Många äldre personer har till exempel skaffat betaltjänsten Swish för att kunna skicka pengar eller betala med mobiltelefonen. Samtidigt är den digitala klyftan fortfarande stor. Det finns mycket kvar att förbättra inom tillgänglighet innan fler kan bli mer delaktiga digitalt.



Mer information finns på [Länsstyrelsen webbplats](https://www.lansstyrelsen.se/va), sök på betaltjänster.

Agneta Olsson  
Enheten för  
landsbygdsutveckling



Hur har du ändrat dina sätt att betala och ta betalt det senaste året? Berätta gärna för oss genom att svara på vår enkät om grundläggande betaltjänster.



# Bränning i ängs- och betesmarker



▲ Eldning i motvind gör att det brinner lugnt och kontrollerbart. Foto: Kaisa Carlgren

**Att bränna ljung eller gammalt gräs i ängs- och betesmarker är en bra metod för att få en artrikare flora och en mer välskött mark. Men det är viktigt att elda på ett säkert sätt.**

Elden har använts av människan i tusentals år för att forma naturen i sin närhet. Elden är också en helt självklar del av naturens processer. Ända sedan livet på land utvecklades har det anpassat sig till bränder. Därför är många arter också gynnade av elden. Det brann helt enkelt mycket mer förr.

## Eld som skötselmetod

Bonden använde förr elden till att förbättra betet i betesmarker och göra slätterängarna mer lättskötta. På mark som inte har skötts på ett tag kan det vara en mycket bra restaureringsmetod att bränna på våren innan du ska börja sköta marken igen med bete eller slätter. På mark med mycket ljung är det nästan nödvändigt med bränning ibland för att inte grov gammal ljung ska ta över.

Vi bör i första hand se bränningen som ett komplement till bete och slätter. Med en lämplig fällindelning

kan du variera betet på skilda delar av dina marker så att ytor kan brännas olika år.

## Elda säkert

Bränningen bör ske på våren när det är som torrast. För att det ska gynna örterna bör det brinna så bra att all gammal vegetation försvinner. Men eftersom det ska vara torrt är det väldigt viktigt med säkerheten, så att du kan hålla branden under fullständig kontroll. Du ska ha ordnat brandgator där du vet att elden stannar, ha tillgång till vatten, och sedan

eldar du av ytan i motvind så att det brinner sakta. Som brandgator använder du dig av exempelvis stigar och diken, eller en skapad brandgata där du slagit och krattat bort vegetationen.

## Förhindra rymning

Komplettera med att du vattnar brandgatan så att elden inte kan rymma. Det räcker då med en liten mängd vatten. Vanliga vattenkannor funkar bra. Det är bra att informera grannar innan du eldar så att det inte blir några onödiga



▲ Backsippa och slättergubbe är exempel på arter som gynnas av bränning. Foto: Ingvar Claesson

larm till räddningstjänsten. Och kom ihåg att kolla så att det inte är eldningsförbud.

### Ekonomisk ersättning

Ersättning för bränning i ängs- och betesmark har tidigare gått att söka som komplement i miljöstöden, men det finns inte i år. Det finns dock planer på en ny ersättning 2023. Om du söker miljöstöd för bete eller slåtter är det viktigt att du inte söker utbetalning för en yta som du avstår att sköta för att du tänker bränna den kommande vår.

Ingvar Claesson  
Enheten för  
landsbygdsutveckling



▲ En slagen och vattnad brandgata gör att elden stannar snabbt. Foto: Kaisa Carlgren

# Minska din energianvändning



**Med dagens höga priser på diesel och el är det extra angeläget att se över gårdens energianvändning.**

Inom Greppa Näringen kan du få ett rådgivningsbesök som handlar om detta. Med rådgivarens hjälp kartlägger du energianvändningen på din gård. Därefter får du förslag på åtgärder för att minska den, på kort och lång sikt.

Besöket kostar cirka 1 000 kronor och är tillgängligt för dig som har djurproduktion med minst 25 djurenheter. Kontakta Länsstyrelsen om du vill boka in ett besök.

Åsa Flodin  
Enheten för landsbygdsutveckling



Foto: Agneta Olsson

# Nya eko-regler – detta gäller

Från och med den 1 januari 2022 gäller en hel del nya regler kring ekologisk produktion. Syftet är att öka trovärdigheten för ekologiska produkter i hela EU. Här kan du läsa om de viktigaste ändringarna.

Det flesta av ändringarna handlar om att generella dispenser från vissa regler tas bort. I flera fall ersätts de med krav på att ansöka om individuella undantag. Tanken är att stimulera, och på sikt öka, den ekologiska produktionen i hela kedjan genom att ställa högre krav. Förändringarna omfattar många delar, mer information finns på Jordbruksverkets webbplats.

## Nya inslag

Två nya djurslag och en rad nya produkter går nu att certifiera. Djurslagen är kanin och hjort. Produkterna är ull, hudar/skinn och bivax.

## Anmäl om du är ny

Om du vill börja med ekologisk produktion i år måste du anmäla din verksamhet till Jordbruksverket genom att skicka in en blankett. Tidigare har du kunnat anmäla företaget till karens hos ett certifieringsorgan som sedan har anmält det till Jordbruksverket, men nu måste du själv ta kontakt med båda organisationerna.

## Ersättning för ekologisk produktion

Reglerna i förordningen kommer att vara grunden även för ersättningarna. 2022 är ett övergångsår och i kommande programperiod verkar ersättningarna för ekologisk produktion bli ettåriga. Detaljerna är inte färdiga. Håll utkik på Jordbruksverkets webbplats för uppdateringar och eventuella ändringar.



Lina Morin

Enheten för landsbygdsutveckling

## Vad du behöver anmäla på ett nytt sätt:

- Ny ekologisk lantbrukare.
- Inköp av icke ekologiska djur.
- Avhorning eller avlägsnande av hornanlag.
- Icke ekologiskt utsäde.
- Retroaktiv karens med åtagande på miljöersättningsmark.

▼ Nu går det att eko-certifiera bland annat hjortar. Foto: Lars Molander



# Nya krav på ekologisk växtodling

Foto: Camilla Krokeus

**Kraven ökar på att använda ekologiskt utsäde och annat uppföringsmaterial, samtidigt som förut-sättningarna att producera utsäde och frö ändras. Många regler gäller under en övergångsperiod.**

Målet är att allt utsäde och annat växtförädlingsmaterial ska vara ekologiskt år 2037. I övrigt ser reglerna för godkända insatsmedel i stort sett ut som tidigare, men håll alltid koll på listan. För växthusodling blir det fler förändringar. Reglerna för retroaktiv karens ändras inte i sak, men har du mark med miljöstödsåtaganden måste du numera aktivt anmäla det till Jordbruksverket.

## Använd databasen

För att hålla ordning på utsäde och frö ska du använda databasen OrganicXseed. Där framgår vilket ekologiskt utsäde som finns. Där gör du också din ansökan om individuellt undantag om du behöver det. Jordbruksverket har gjort indelningar i grödgrupper för att förenkla hanteringen. Denna indelning framgår också i databasen. Här finns också godkända blandningar som vallfröblandningar. De innehåller minst 70 procent ekologiskt frö eller frö från omställningsmark. För dessa godkända blandningar behöver du inte ansöka om undantag, utsädesföretagen har redan fått godkännande av Jordbruksverket. För potatis och an-

dra specialgrödor finns fler detaljregler med huvudsyfte att få igång en ekologisk utsädesproduktion. Kolla reglerna noga och i god tid.

## Individuella undantag

Det kommer inte att finnas generella undantag när utsäde eller frö tar slut. Behöver du köpa konventionellt obetat utsäde av en art eller sort där det ekologiska utsädet tagit slut eller inte kan levereras måste du ansöka om ett individuellt undantag. Kontrollorganen hanterar ansökan mot en avgift, utifrån de regler Jordbruksverket arbetat fram.

## Fortsatt generellt undantag

För dig som vill odla en särskild gröda där det helt saknas ekologiskt utsäde går det att använda KOB-utsäde som tidigare enligt ett generellt undantag. Då måste du dokumentera art, sort och mängd.

## Nya regler för utsädesodling

En stor förändring är att möjligheten att odla ekologiskt certifierat utsäde på karensmark tas bort. Utsäde som skördas första karensåret blir konventionellt, utsäde som skördas tidigast 12 månader efter påbörjad omställning blir utsäde från omställningsmark. Detta kan du använda i andra hand om det ekologiska utsädet tar slut.

Du kan fortfarande odla eget utsäde av många arter på certifierad

mark, så länge du uppfyller reglerna. Vi rekommenderar alltid en sundhets- och grobarhetsanalys på eget utsäde. Det finns också en lista på Jordbruksverkets webbplats över vilka grödor du kan ta eget utsäde av.

## Nya krav i växthus

För odling i växthus blir det krav på flerårig växtföljd, korta gröngödslingskulturer eller en större mångfald av växter, exempelvis genom samodling för att gynna bördighet och biologisk aktivitet i marken.

Ett annat krav är att växthusodlingen ska ske i levande jord och i kontakt med marken, vilket har lett till att du inte kan odla i avgränsade bäddar i ekologiska växthus. Några undantag finns för groddar, utplanteringsväxter och örter som säljs i kruka direkt till slutkonsument. Ett annat undantag är avgränsade bäddar som var certifierade som ekologiska 2017. Det undantaget gäller fram till den 31 december 2031.

Lina Morin  
Enheten för  
landsbygdsutveckling



# Nytt om ekologisk djurhållning

**Förändringar i den nya förordningen för ekologisk djurhållning är störst hos fjäderfä. Nytt är även krav på individuella undantag. Kraven ökar på ekologiskt foder.**

För de nya djurslagen finns mer detaljerad information på Jordbruksverkets webbplats.

## Inköp av djur

Du ska söka i databasen OrganicXLivestock innan du ansöker om individuellt undantag för att få köpa in konventionella avelsdjur. Det gäller alla djurslag utom fjäderfä, bi, kanin och hjort. Du kan saluföra alla djurslag via OrganicXLivestock.

Jordbruksverket handlägger din ansökan om undantag och du får ett beslut. För nötkreatur, får och get får du som mest köpa in 10 procent avelsdjur som inte är ekologiska. För gris gäller 20 procent djur till rekrytering. För alla dessa djurslag kan du köpa in 40 procent om du ska utöka besättningen väsentligt, byta ras eller utveckla en ny djurspecialisering. Du måste dokumentera varför och hur du har kontrollerat tillgången på ekologiskt uppfödda djur. Du får köpa in konventionella djur av hotad ras utan att söka om undantag, det gäller oavsett antal inköpta djur.

## Regler och undantag för foder

Målet är att allt foder till ekologiska djur ska vara ekologiskt år 2027.

Bete på konventionell mark får nu ske i högst 35 dagar eller motsvara max 10 procent av foderransonen för nöt, får och get. Gården ska vara självförsörjande på foder till minst 60 procent. År 2024 höjs kravet till 70 procent. För gris ska gården vara självförsörjande på foder till 30 procent. Andelen inköpt omställningsfoder sänks till max 25 procent för alla djurslag. Det är fortfarande tillåtet att samarbeta med andra ekologiska gårdar inom samma region.

Allt foder till fjäderfä och gris ska vara ekologiskt. Om det råder brist på ekologiska proteinfoder kan Jordbruksverket besluta om undantag, vilket de har gjort nyligen. Undantaget tillåter att fem procent av foderstaten har konventionellt ursprung till unghöns och grisar under 35 kg.

## Nyheter för fjäderfä

Konventionella fjäderfä som köps in till en ekologisk gård ska nu vara under tre dygn gamla.

Med de nya reglerna får hönsen ha högst tre våningar inklusive bottenvåningen. Våningen som bara består av redan räknas inte som tillgänglig areal. Det finns en övergångstid fram till den 1 januari 2030.

Fjäderfän ska ha tillgång till en upphöjd sitttyta eller sittpinne från ung ålder. Övergångstiden för de mått som är nya är satt till den 1 januari 2025. Samma datum gäller även för ombyggnad av verandor, så att de klarar den nya definitionen och kan räknas som inomhusyta. Verandan ska då vara isolerad och uppfylla krav för ventilation, tillgängligt utrymme och utgångshål.

Utgångshålen från byggnaden ska också breddas.

Det finns nya regler kring flockstorlekar och hur många fjäderfän du får ha per avdelning. Grupper av fjäderfä ska du hålla avskilda, även på rastgårdar.

## Undantag som gäller för nötkreatur

Från årsskiftet får du ha 50 hondjur uppbundna per jordbruksföretag. Det är ett generellt undantag som du inte behöver söka dispens för. Avhorning eller avlägsnande av hornanlag kräver ett individuellt undantag.

*Elin Mattsson*  
Enheten för  
landsbygdsutveckling



*Camilla Krokeus*  
Enheten för  
landsbygdsutveckling



Foto: Elin Mattsson



Länsstyrelsen  
Västra Götaland



Europeiska jordbruksfonden för  
landsbygdsutveckling: Europa  
investerar i landsbygdsområden

# Kompetensutveckling

## inom landsbygdsprogrammet

Du anmäler dig till kurserna via **Kommande händelser/Kalendern** på Länsstyrelsens webbplats, om inget annat anges.

Om du avbokar deltagande efter sista anmälningsdatum eller om du uteblir från aktiviteten får du betala hela avgiften. Länsstyrelsen fakturerar avgiften i efterhand.

### Coronaviruset (covid-19)

Vi följer noggrant utveckling och direktiv gällande smittspridningen. Det innebär att nedanstående aktiviteter och datum är planerade i dagsläget, men kan komma att ändras. Länsstyrelsen har en beredskapsplan och vi håller oss kontinuerligt uppdaterade om smittspridningsläget gällande coronaviruset. Vi riskbedömer varje enskild aktivitet utifrån Folkhälsomyndighetens rekommendationer. Beroende på utvecklingen kan vi behöva ändra storleken på grupperna. Vi tar även hänsyn till lokala förutsättningar vid varje enskild aktivitet när vi bedömer om vi kan genomföra den. Anmälda deltagare får information om förändringar via e-post.

### Ta bättre bilder med din mobil

Kurs

Är du landsbygdsföretagare och vill lära dig hur du tar bättre bilder med din mobiltelefon? Vår kurs ger dig alla förutsättningar för att ta fina bilder som du sedan kan använda i din verksamhet. Vi går igenom vad du ska tänka på när det gäller ljus, bakgrund, komposition och hur du kan redigera dina bilder med olika appar och program.

#### Plats & tid

Via Skype den 8 mars kl 9-12.

[Anmälan senast den 2 mars.](#)

Via Skype den 31 maj kl 9-12.

[Anmälan senast den 24 maj.](#)

#### Avgift

500 kr exkl moms.

#### Frågor

Erika Kvarnlöf 010-224 53 17  
erika.kvarnlof@lansstyrelsen.se

### Vill du arbeta med småskalig landsbygdsturism?

Föreläsning

Vill du börja med boende, servering, gårdsbutik eller andra aktiviteter för besökare, utan att veta riktigt var du ska börja? Eller så arbetar du redan med besöksnäring och vill utveckla ditt företagande. Föreläsningen ger dig övergripande information om besöksnäringen, kultur- och naturturism, storytelling och värdskap. Du får en kort översikt om lagar, regler och om det finns några stöd.

#### Plats & tid

Via Skype den 10 mars kl 13-16.30.

[Anmälan senast den 3 mars.](#)

Via Skype den 7 april kl 13-16.30.

[Anmälan senast den 3 april.](#)

#### Avgift

300 kr exkl moms.

#### Frågor

Ann-Charlott Hajdu-Rafis  
010-224 56 06 ann-charlott.hajdu-  
rafis@lansstyrelsen.se

### Sociala medier för landsbygdsföretagare

Föreläsning

Vi går igenom de vanligaste kanalerna och du får tips om hur du bäst nyttjar dem. Vi tar även upp vilka målgrupper som ditt företag vänder sig till och hur du kommunicerar med dem via sociala medier. Vi pratar också om hur du byg-

ger ditt varumärke och formar en strategi för sociala medier.

#### Plats & tid

Via Skype den 24 mars kl 9-12.

[Anmälan senast den 17 mars.](#)

Via Skype den 3 maj kl 9-12.

[Anmälan senast den 26 april.](#)

#### Avgift

300 kr exkl moms.

#### Frågor

Erika Kvarnlöf 010-224 53 17  
erika.kvarnlof@lansstyrelsen.se

### Hitta källorna till ditt landsbygdsföretag

Föreläsning

Vilka källor till mer kunskap om den egna gården, företaget och bygden finns det på internet? Du kan använda dina källor för att marknadsföra ditt besöksföretag eller för att utveckla nya aktiviteter och upplevelser. Fokus är natur- och kulturvärden i landskapet och du lär dig att titta på och hitta på internet, till exempel historiska kartor, fornlämningar och naturinventeringar.

#### Plats & tid

Via Skype den 31 mars kl 13-16.30.

[Anmälan senast den 23 mars.](#)

Via Skype den 10 maj kl 9-12.30.

[Anmälan senast den 3 maj.](#)

#### Avgift

Föreläsningen är kostnadsfri.

#### Frågor

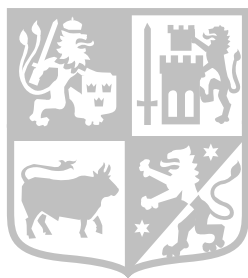
Ann-Charlott Hajdu-Rafis  
010-224 56 06 ann-charlott.hajdu-  
rafis@lansstyrelsen.se

Erika Kvarnlöf 010-224 53 17

erika.kvarnlof@lansstyrelsen.se

# Posttidning B

Länsstyrelsen Västra Götalands län  
403 40 Göteborg



## Nominera Årets slätterängsskötare

För att uppmärksamma de personer och föreningar som gör ett enormt arbete och sporra till fortsatta insatser kommer Länsstyrelsen dela ut ett hederspris 2022, för insatser för en av länets slätterängar. Nominera senast den 31 mars.

Du är välkommen att nominera enskilda personer, familjer eller föreningar som tar hand om en äng. En referensgrupp med representanter för länets Hembygdsförbund och Naturskyddsföreningen kommer att delta när Årets slätterängsskötare 2022 utses. Skicka ditt förslag med din motivering till [landsbygd.vastragotaland@lansstyrelsen.se](mailto:landsbygd.vastragotaland@lansstyrelsen.se) senast den 31 mars.

Tala om

- Din kandidats namn och vilken äng det är
- Din motivering
- Kontaktuppgifter till dig

Slätterängar är mycket artrika och har ett stort biologiskt värde. De är också levande kulturhistoria och en viktig del av vårt kulturarv. Det behövs en årlig arbetsinsats för att inte ängsblommorna ska konkurreras ut och försvinna från ängen. De är därför helt beroende av att det finns människor som fortsätter sköta dem.



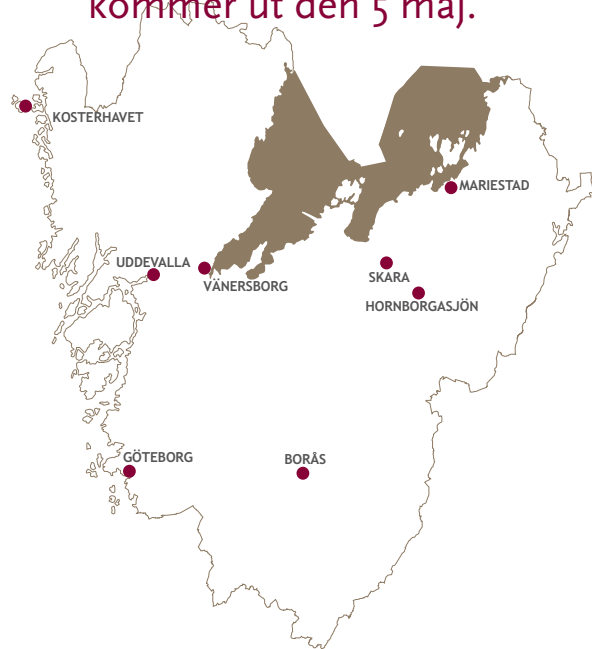
Du kan läsa mer om Årets slätterängsskötare på vår webbplats.

*Karin Persson*

Enheten för landsbygdsutveckling



Nästa nummer av Jordbiten kommer ut den 5 maj.



### Kontakta oss:

Länsstyrelsen i Västra Götalands län  
403 40 Göteborg

Tel: 010-224 40 00

E-post: [vastragotaland@lansstyrelsen.se](mailto:vastragotaland@lansstyrelsen.se)

[www.lansstyrelsen.se/vastra-gotaland](http://www.lansstyrelsen.se/vastra-gotaland)



Landsbygd Västra Götaland  
Rikt odlingslandskap VG  
Bredband i Västra Götaland



Eko i Västra Götaland  
Matlänet  
Växtodling Västra Götaland

### Besök våra kontor:

**Borås**  
Västerlånggatan 17

**Skara**  
Klostergatan 13

**Göteborg**  
Södra Hamngatan 3

**Uddevalla**  
Skansgatan 3